

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-748/23 [Gekus]ⁱ

C. Limited
κατά
M. S.

(αίτηση του Sąd Najwyższy για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

Απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 16ης Ιουλίου 2026

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία των δικαστών – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Εθνική ρύθμιση που επιτρέπει να ελέγχεται αν δικαστής που υπηρετεί στο Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο, Πολωνία) πληροί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας – Σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού που καλείται να ελέγξει αν πληρούνται οι εν λόγω απαιτήσεις – Πλημμέλειες που αφορούν τις συνθήκες διορισμού μέλους του δικαστικού σχηματισμού – Συνέπειες των πλημμελειών αυτών – Αμεροληψία – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης»

1. Προδικαστικά ερωτήματα – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Όρια – Υποχρέωση των κρατών μελών να καθιερώνουν τα απαραίτητα ένδικα βοηθήματα προς εξασφάλιση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με εθνικούς κανόνες που αφορούν την οργάνωση και τη λειτουργία δικαστικού οργάνου – Εμπίπτουν (Άρθρο 19 § 1 ΣΕΕ· άρθρο 267 ΣΛΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 47)

(βλ. σκέψη 27)

2. Κράτη μέλη – Υποχρεώσεις – Πρόβλεψη των ενδίκων βοηθημάτων και μέσων που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία – Σεβασμός της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών – Δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Εθνικοί κανόνες σχετικοί με τη σύνθεση των δικαστικών σχηματισμών – Περιστάσεις του διορισμού ενός δικαστή οι οποίες μπορούν να συνεπάγονται, αυτές καθ' εαυτές, προσβολή του δικαιώματος σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Προϋπόθεση – Περιστάσεις που ενέχουν πλημμέλεια τέτοιας φύσεως και σοβαρότητας ώστε να δημιουργούνται στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του συγκεκριμένου δικαστή

ⁱ Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδικού.

(Άρθρο 19 § 1, εδ. 2, ΣΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 47)

(βλ. σκέψεις 28-43, διατακτ. 1)

3. Κράτη μέλη – Υποχρεώσεις – Πρόβλεψη των ενδίκων βοηθημάτων και μέσων που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία – Σεβασμός της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών – Δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Εθνική ρύθμιση που επιτρέπει να ελέγχεται αν δικαστής που υπηρετεί σε ορισμένο δικαστήριο πληροί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας – Σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού που καλείται να ελέγξει αν πληρούνται οι εν λόγω απαιτήσεις – Δικαστικός σχηματισμός στον οποίο μετέχουν ένας ή περισσότεροι δικαστές οι οποίοι, λόγω των συνθηκών του διορισμού τους, τελούν σε κατάσταση πανομοιότυπη προς εκείνη του δικαστή τον οποίο αφορά ο έλεγχος της τήρησης των απαιτήσεων ανεξαρτησίας και αμεροληψίας – Δεν επιτρέπεται
(Άρθρο 19 § 1, εδ. 2, ΣΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 47)

(βλ. σκέψεις 45-62, διατακτ. 2)

4. Κράτη μέλη – Υποχρεώσεις – Πρόβλεψη των ενδίκων βοηθημάτων και μέσων που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία – Σεβασμός της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών – Δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Υπεροχή – Υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων – Υποχρέωση να αφήνουν αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστη κάθε εθνική ρύθμιση ή πρακτική η οποία αντιβαίνει σε αμέσου αποτελέσματος διάταξη του δικαίου της Ένωσης – Εθνική ρύθμιση που επιτρέπει να ελέγχεται η τήρηση των απαιτήσεων ανεξαρτησίας και αμεροληψίας όσον αφορά δικαστή που υπηρετεί σε ορισμένο δικαστήριο – Σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού που καλείται να ελέγξει αν πληρούνται οι εν λόγω απαιτήσεις – Προσβολή από τον εν λόγω δικαστικό σχηματισμό του δικαιώματος σε δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Το οικείο δικαστήριο οφείλει να μεριμνήσει ώστε ο δικαστής που δεν πληροί τις εν λόγω απαιτήσεις να μη μετάσχει στην εξέταση της αίτησης για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας – Το οικείο δικαστήριο οφείλει επίσης να μην εφαρμόσει τους εθνικούς κανόνες για τον καθορισμό της σύνθεσης του εν λόγω δικαστικού σχηματισμού – Εναπόκειται στην έννομη τάξη του οικείου κράτους μέλους να θεσπίσει τους δικονομικούς κανόνες που διασφαλίζουν ότι ο δικαστικός σχηματισμός που θα επιληφθεί της αιτήσεως πληροί τις απαιτήσεις αυτές
(Άρθρα 4 § 3 και 19 § 1, εδ. 2, ΣΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 47)

(βλ. σκέψεις 64-72, διατακτ. 3)

Σύνοψη

Επιληφθέν αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο, Πολωνία), το Δικαστήριο διευκρινίζει μεταξύ άλλων, υπό το πρίσμα του δικαιώματος σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, τις συνέπειες που θα πρέπει να έχει, στο πλαίσιο της έννομης τάξης ενός κράτους μέλους, η κακή σύνθεση δικαστικού σχηματισμού ο οποίος καλείται να αποφανθεί επί αιτήσεως για τον έλεγχο του αν ένας δικαστής πληροί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας.

Με απόφαση του Ιουνίου του 2021, ένα πολωνικό δικαστήριο υποχρέωσε τον M. S., που είναι Ιρλανδός υπήκοος, να καταβάλει χρηματικό ποσό στην ιρλανδική εταιρία C. Limited.

Ο M. S. άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Για την εκδίκαση της αναίρέσεως ορίστηκε τριμελής δικαστικός σχηματισμός στον οποίο μετείχε ο δικαστής JG.

Έχοντας αμφιβολίες σχετικά με τις περιστάσεις του διορισμού του δικαστή JG, η C. Limited υπέβαλε αίτηση για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας του, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στον νόμο περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Για τη συγκρότηση του επιφορτισμένου με την εξέταση της αίτησης αυτής δικαστικού σχηματισμού ορίστηκαν με κλήρωση πέντε δικαστές του αιτούντος δικαστηρίου, εκ των οποίων τρεις είχαν διοριστεί κατόπιν προτάσεως του Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, Πολωνία) (στο εξής: KRS), υπό τη νέα του σύνθεση, όπως και ο δικαστής τον οποίο αφορούσε η αίτηση.

Εξετάζοντας το παραδεκτό της αίτησης για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας, το αιτούν δικαστήριο, αποφαινόμενο σε δικαστικό σχηματισμό αποτελούμενο από έναν δικαστή, ο οποίος είναι επίσης πρόεδρος του ως άνω πενταμελούς δικαστικού σχηματισμού, υπέβαλε στο Δικαστήριο ερωτήματα τα οποία αφορούν τον τρόπο διασφάλισης της συμβατότητας του προβλεπόμενου στον νόμο περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου μηχανισμού ελέγχου της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας προς το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και προς το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η διαδικασία διορισμού των δικαστών, λαμβανομένων υπόψη των συνεπειών της στη λειτουργία και στη νομιμοποίηση της δικαστικής εξουσίας σε ένα κράτος δικαίου, συνιστά, κατ' ανάγκην, εγγενές στοιχείο της έννοιας του «δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως», κατά το άρθρο 47 του Χάρτη. Μολονότι δεν μπορεί κάθε πλημμέλεια δυνάμενη να ανακύψει κατά τη διαδικασία διορισμού ενός δικαστή να δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του, ορισμένες πλημμέλειες της διαδικασίας διορισμού των δικαστών μπορούν, αυτές καθ' εαυτές, να υποδεικνύουν ότι οι οικείοι δικαστές δεν πληρούν τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας. Στις περιπτώσεις αυτές, δεν μπορεί να απαιτείται από τον διάδικο που εγείρει το ζήτημα αν πληρούνται οι εν λόγω απαιτήσεις, για παράδειγμα μέσω της υποβολής αίτησης για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας ενός δικαστή που μετέχει σε δικαστικό σχηματισμό, να προσκομίζει συμπληρωματικά στοιχεία προς τεκμηρίωση ιδίως της συμπεριφοράς του δικαστή μετά τον

διορισμό του. Ο διάδικος που υποβάλλει τέτοια αίτηση πρέπει, συνεπώς, να μπορεί να αρκεστεί στην προβολή επιχειρημάτων στηριζόμενων αποκλειστικά στις περιστάσεις του διορισμού του εν λόγω δικαστή τα οποία καταδεικνύουν τη συνδρομή, στο πλαίσιο αυτό, πλημμέλειας τέτοιας φύσεως και σοβαρότητας ώστε να δημιουργούνται στους πολίτες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του έναντι της εκτελεστικής ή της νομοθετικής εξουσίας. Κατά συνέπεια, οι περιστάσεις του διορισμού ενός δικαστή μπορούν να συνεπάγονται, αυτές καθ' εαυτές, προσβολή του δικαιώματος σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, αν ενέχουν πλημμέλεια τέτοιας φύσεως και σοβαρότητας ώστε να δημιουργούνται στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του συγκεκριμένου δικαστή.

Εν συνεχεία, όσον αφορά τη σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού που καλείται να αποφανθεί επί αιτήσεως για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας ενός δικαστή, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι τα μέλη του εν λόγω δικαστικού σχηματισμού δεν πρέπει να τελούν σε κατάσταση πανομοιότυπη προς εκείνη του δικαστή τον οποίο αφορά ο έλεγχος της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας. Πράγματι, η ταυτότητα των περιστάσεων υπό τις οποίες διορίστηκαν ως δικαστές με τις περιστάσεις του διορισμού του δικαστή τον οποίο αφορά ο έλεγχος μπορεί να δημιουργήσει στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς την ουδετερότητα του δικαστικού σχηματισμού έναντι των αντικρουόμενων συμφερόντων. Συνεπώς, ο δικαστικός σχηματισμός του αιτούντος δικαστηρίου ο οποίος καλείται να εξετάσει το ζήτημα της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας ενός δικαστή που υπηρετεί στο αιτούν δικαστήριο πρέπει να πληροί ο ίδιος τις απαιτήσεις περί ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Εν προκειμένω, τρία από τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού στον οποίο έχει ανατεθεί η εξέταση της αίτησης για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας στην υπόθεση της κύριας δίκης διορίστηκαν ως δικαστές υπό περιστάσεις πανομοιότυπες με εκείνες του διορισμού του δικαστή τον οποίο αφορά ο ζητηθείς έλεγχος και στο πλαίσιο διαδικασίας στην οποία συμμετείχε το KRS υπό τη νέα του σύνθεση, ένας δε από αυτούς έχει εξαιρεθεί σε άλλη υπόθεση κατόπιν της ίδιας διαδικασίας με εκείνη της οποίας η εφαρμογή ζητήθηκε στην κύρια δίκη. Ως εκ τούτου, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η εξέταση του ζητήματος αν ένας δικαστής που υπηρετεί σε ορισμένο δικαστήριο πληροί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας μπορεί να ανατίθεται σε δικαστικό σχηματισμό του ίδιου δικαστηρίου στον οποίο μετέχουν ένας ή περισσότεροι δικαστές οι οποίοι, λόγω των συνθηκών του διορισμού τους, τελούν σε κατάσταση πανομοιότυπη προς εκείνη του δικαστή τον οποίο αφορά ο έλεγχος.

Τέλος, το Δικαστήριο κρίνει ότι, δυνάμει των ίδιων διατάξεων, στην περίπτωση που ο δικαστικός σχηματισμός ο οποίος καλείται να αποφανθεί επί αιτήσεως για τον έλεγχο της τήρησης των απαιτήσεων ανεξαρτησίας και αμεροληψίας ενός δικαστή προσβάλλει ο ίδιος το δικαίωμα σε δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως λόγω της συμμετοχής σε αυτόν δικαστή ο οποίος δεν πληροί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, το εν λόγω δικαστήριο οφείλει να μεριμνήσει ώστε ο συγκεκριμένος δικαστής να μη μετάσχει στην εξέταση της αίτησης. Εφόσον απαιτείται, οφείλει επίσης να μην εφαρμόσει τους εθνικούς κανόνες για τον καθορισμό της σύνθεσης του δικαστικού σχηματισμού, προκειμένου να καταστεί δυνατή η εξέταση της αίτησης από δικαστήριο σύμφωνο προς τις εν λόγω διατάξεις. Εναπόκειται στην έννομη τάξη του οικείου κράτους μέλους να θεσπίσει τους δικονομικούς κανόνες που διασφαλίζουν ότι της αιτήσεως αυτής θα επιληφθεί δικαστικός σχηματισμός ο οποίος πληροί τις απαιτήσεις που απορρέουν από το θεμελιώδες δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου.